

<https://doi.org/10.26565/2075-1834-2025-40-33>

УДК 341

ШАМРАЄВ В. М.

аспірант кафедри міжнародного і європейського права

E-mail: shamraev0809@gmail.com

ORCID: <https://orcid.org/0009-0000-6248-618X>

Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна

м. Харків, 61022, майдан Свободи, 4

МІЖНАРОДНІ РЕГІОНАЛЬНІ ФІНАНСОВІ ОРГАНІЗАЦІЇ ТА ЇХ СПІВРОБІТНИЦТВО З УКРАЇНОЮ

АНОТАЦІЯ. *Вступ.* Співробітництво України з регіональними економічними організаціями є ключовим чинником інтеграції держави до світового економічного простору та зміцнення її міжнародного статусу як однієї із провідних держав Центрально-Східної Європи. У сучасних умовах глобалізації й регіоналізації міжнародних відносин регіональні організації, такі як Європейський Союз (ЄС), Організація за демократію та економічний розвиток – ГУАМ, Організація Чорноморського економічного співробітництва (ОЧЕС), а також міжнародні фінансові інституції регіонального характеру (ЄБРР, ЄІБ, ЧБТР), виступають важливими партнерами України. Правове забезпечення співробітництва з ними реалізується на двох рівнях: міжнародному (через міжнародні договори, угоди та членство у відповідних організаціях) та національному (через законодавче закріплення і адаптацію норм до українського правового простору). Означені процеси потребують детального наукового аналізу і розробки практичних рекомендацій щодо підвищення їх ефективності. Саме пошуку актуальних шляхів вирішення проблем міжнародно-правового забезпечення розвитку співробітництва України із регіональними економічними організаціями і присвячена представлена публікація.

Короткий зміст основних результатів дослідження. У ході дослідження автором проаналізовано міжнародно-правові основи функціонування регіональних фінансових організацій. Регіональні фінансові організації (РФО) створюються на основі багатосторонніх міжнародних угод, що мають обов'язкову силу для держав-учасниць. Вони наділяються статусом міжнародних організацій. До найбільш значущих РФО, що співпрацюють з Україною, належать: Європейський банк реконструкції та розвитку (ЄБРР), Європейський інвестиційний банк (ЄІБ), Чорноморський банк торгівлі та розвитку (ЧБТР). Співробітництво України з РФО здійснюється на основі: багатосторонніх установчих договорів, двосторонніх угод (наприклад, Рамкова угода з ЄІБ), норм національного законодавства (Закон України «Про міжнародні договори України» тощо).

Створені правові умови передбачають: дотримання принципів верховенства права, прозорості, боротьби з корупцією; надання РФО імунітетів і привілеїв; гарантії належного використання фінансових ресурсів. Нами проаналізовано основні проблемні питання та прогалини у міжнародно-правовому забезпеченні співробітництва України з РФО, визначено основні проблеми та запропоновано можливі шляхи подальшого удосконалення правового забезпечення такого співробітництва.

До проблемних аспектів автором віднесено: бюрократичні бар'єри та низьку ефективність використання коштів; недостатню гармонізацію національного законодавства з міжнародними стандартами; складність у забезпеченні прозорості та антикорупційного контролю. Серед перспективних напрямів роботи з удосконалення співробітництва України з РФО автором виокремлено наступні: активізація співпраці в межах програм післявоєнної відбудови («Rebuild Ukraine»); залучення РФО до «зелених» і цифрових проектів; створення єдиного координаційного органу в Україні для взаємодії з міжнародними фінансовими інституціями.

Висновок. Регіональні фінансові організації є важливими міжнародно-правовими суб'єктами, що формують сучасну систему економічного управління. Для України співпраця з ЄБРР, ЄІБ та ЧБТР має стратегічне значення, оскільки забезпечує фінансову підтримку реформ, відбудови та інтеграції до європейського економічного простору. Міжнародно-правове забезпечення цього співробітництва базується на установчих договорах, двосторонніх угодах та національних правових актах. Водночас ефективність взаємодії залежить від внутрішніх реформ, посилення правової визначеності та боротьби з корупцією. У перспективі Україна має зміцнювати свій правовий статус у відносинах із РФО, забезпечувати ефективне використання міжнародних ресурсів і розширювати коло співпраці для успішної післявоєнної відбудови та інтеграції до ЄС.

КЛЮЧОВІ СЛОВА: міжнародне право, міжнародне економічне право, держава, міжнародні організації, міжнародні фінансові організації, міжнародне співробітництво, міжнародне економічне співробітництво.

Як цитувати: Шамраєв В.М. Міжнародні регіональні фінансові організації та їх співробітництво з Україною. *Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна, серія «Право»*. 2025. Вип. 40. С. 292-301. <https://doi.org/10.26565/2075-1834-2025-40-33>

In cites: Shamraiev V.M. (2025). International regional financial organizations and their cooperation with Ukraine. *The Journal of V.N. Karazin Kharkiv National University, Series "Law"*, (40), P. 292-301. <https://doi.org/10.26565/2075-1834-2025-40-33> (in Ukrainian)

Постановка проблеми. У сучасному світі міжнародні фінансові організації виступають важливими суб'єктами глобального та регіонального управління. Вони не лише забезпечують фінансову підтримку держав, а й формують правові механізми інтеграції економік, впливають на національну політику та сприяють реалізації принципів сталого розвитку.

Особливе місце серед них посідають регіональні фінансові організації (РФО), які діють у межах певних географічних регіонів і мають спеціальні мандати. Їх діяльність регулюється міжнародним правом і ґрунтується на установчих договорах, що надають цим організаціям міжнародну правосуб'єктність.

Для України, яка перебуває у стані війни та водночас рухається шляхом євроінтеграції, співпраця з РФО має ключове значення. Вона забезпечує фінансування відбудови, модернізації інфраструктури, програм енергетичної безпеки, підтримки малого та середнього бізнесу.

Стан опрацювання теми. Аналіз ключових проблем розвитку співпраці України із міжнародними фінансовими організаціями перебуває у центрі уваги українських науковців. Дана публікація базується на вивченні публікацій таких авторів як О. Марцеляк [4], М. Палінчак [8], М. Звір [2] та інших.

Також у процесі дослідження автором активно використовувалися офіційні сайти урядових структур України та окремих міжнародних організацій [12]. Такий комплексний підхід дозволив значно розширити базу проведеного дослідження та залучити максимальне коло джерел і літератури.

Метою цієї публікації є аналіз правових основ і сучасних результатів співпраці України з провідними регіональними фінансовими організаціями, а також визначення проблем та перспектив у цій сфері міжнародної діяльності нашої держави.

Виклад основного матеріалу. У сучасних умовах глобальної нестабільності та військової агресії з боку РФ питання мобілізації зовнішніх фінансових ресурсів набуває особливого значення для України. Регіональні фінансові організації (РФО) – такі як Європейський банк реконструкції та розвитку (ЄБРР), Європейський інвестиційний банк (ЄІБ) та Чорноморський банк торгівлі та розвитку (ЧБТР) – відіграють ключову роль у фінансуванні інфраструктурних, соціально-економічних і енергетичних проектів. Співробітництво України з регіональними економічними організаціями є і ключовим чинником

інтеграції держави до світового економічного простору та зміцнення її міжнародного правового статусу. У сучасних умовах глобалізації й регіоналізації міжнародних відносин регіональні організації, такі як Європейський Союз (ЄС), Організація за демократію та економічний розвиток – ГУАМ, Організація Чорноморського економічного співробітництва (ОЧЕС), а також міжнародні фінансові інституції регіонального характеру (ЄБРР, ЄІБ, ЧБТР), виступають важливими партнерами України. Правове забезпечення співробітництва реалізується на двох рівнях: міжнародному (через міжнародні договори, угоди і членство у відповідних організаціях) та національному (через законодавче закріплення і адаптацію норм до українського правопорядку).

Регіональні фінансові організації – це міжурядові установи, які діють у певному географічному просторі, мають міжнародну правосуб'єктність та здійснюють фінансування проектів розвитку в межах свого мандату. Міжнародно-правовою основою діяльності РФО є їх установчі документи (хартії, угоди, статuti), визнані міжнародним правом. У глобальній системі міжнародних фінансових інститутів регіональні банки розвитку й спеціалізовані фінансові організації відіграють важливу роль у сприянні економічному зростанню, модернізації інфраструктури, підтримці приватного сектору та реалізації політики сталого розвитку. Ці організації мають чітко визначені установчі документи (угоди, статuti, хартії), які закладають правову основу їх діяльності, визначають мандат, цілі, правила членства, механізми управління та фінансування. Наприклад, ЄБРР заснований відповідно до Угоди про створення ЄБРР від 29 травня 1990 р. [13], ЄІБ діє на основі Договору про функціонування Європейського Союзу [3], а ЧБТР за нормами закріпленими у Хартії ЧБТР (1994 р.) [14].

Розглядаючи міжнародно-правове закріплення основ діяльності Європейського банку реконструкції та розвитку (European Bank for Reconstruction and Development) слід зупинитися на наступному. Угода про створення ЄБРР була підписана 29 травня 1990 р. у Парижі та набрала чинності 28 березня 1991 р. [16]

Стаття 1 Угоди визначає мету створення та функціонування Банку у наступному формулюванні: «сприяння країнам-членам у здійсненні переходу до ринкової економіки, підтримка приватного підприємництва, поліпшення ефективності використання ресурсів» [15]. Документ також містить положення про між-

народну правосуб'єктність Банку, його привілеї та імунітети, порядок заснування та внесків держав-членів.

Даний установчий документ мав певний еволюційний розвиток із уточненням та розширенням функцій. Так, акціонери ЄБРР прийняли поправку до установчого договору, що дозволяє розширити діяльність на окремі країни Африки на південь від Сахари та Ірак [10]. Рішення було ухвалено після схвалення поправки Радою керуючих у 2023 р.

Роботу ЄБРР зосереджено на фінансуванні проектів у приватному та державному секторах, приватизації, енергетичній безпеці та енергоефективності, розвитку інфраструктури і фінансового сектору. Банк надає кредити, інвестує в капітал і надає гарантії для сприяння ринковим реформам та інтеграції країн-реципієнтів у світову економіку.

В сфері підтримки приватного сектору роботу банку зосереджено на наданні кредитів, інвестуванні в капітал та наданні гарантії приватним компаніям; сприянні модернізації, реструктуризації та консолідації підприємств; підтримці доступу малих та середніх підприємств до оборотного капіталу та розширенні фінансових послуг.

В сфері розвитку інфраструктури відбувається фінансування проектів з реконструкції та розвитку інфраструктури, включаючи транспорт, енергетику та комунальні послуги.

Енергетична безпека та енергоефективність у діяльності ЄБРР представлені інвестуванням в проекти, що підвищують енергоефективність та забезпечують енергетичну безпеку. Фінансовий сектор – це передусім підтримка розвитку банківської системи та доступу до фінансових послуг, особливо для малих та середніх підприємств, а також сприяння доступу до оборотного капіталу.

ЄБРР здійснює проекти у сфері приватизації (підтримка приватизації державних підприємств і реструктуризації компаній) та у сфері підтримки торгівлі (проекти зі сприяння міжнародній торгівлі).

На сьогодні основними напрямками діяльності ЄБРР є: підтримка приватного сектору (Банк фінансує проекти малого й середнього бізнесу, інвестує в приватизацію, модернізацію підприємств); енергетична безпека та інфраструктура (наприклад, у 2025 р. Україна та ЄБРР підписали угоду на ~€270 млн на забезпечення закупівлі газу державним підприємством [5]); пропаганда реформ: крім фінансування, ЄБРР часто вимагає виконання певних реформ (антикорупційних заходів, корпоративного врядування [28]).

Як згадувалося вище, до Угоди про створення ЄБРР було внесено поправку до статті 1 для розширення географії своєї дії, що свідчить про гнучкість установчого режиму. Нині ЄБРР має 75 національних акціонерів, крім Європейського Союзу та Європейського інвестиційного банку. Банк надає підтримку країнам з перехідною економікою, поєднуючи інвестиції, консультативну роботу та реформування політики, приділяючи особливу увагу розвитку приватного сектору та досягненню стійких змін [21].

Європейський інвестиційний банк (European Investment Bank) є провідною фінансовою інституцією в рамках ЄС з якою активно співпрацює Україна. Статут ЄІБ (Великий банківський статут) підписано 25 березня 1957 р. як протокол до Договору про створення Європейського Економічного Співтовариства (ЄЕС) і був змінений пізніше [24]. У Статуті визначено структуру управління (Рада керуючих, Правління, Генеральний директор), механізми фінансування, гарантії повернення [24].

Згідно зі статтями 308 і 309 Договору про функціонування ЄС (ДФЄС), основним завданням Банку є сприяння збалансованому й сталому розвитку внутрішнього ринку ЄС [27].

Таким чином, основними статутними документами Європейського інвестиційного банку є: Протокол про Статут Європейського інвестиційного банку від 25 березня 1957 р. (Protocol on the Statute of the European Investment Bank), який є невід'ємною частиною основоположних договорів ЄС. Він деталізує цілі, структуру, управління, фінансові положення та операційну діяльність Банку; Договір про функціонування Європейського Союзу (Treaty on the Functioning of the European Union), оскільки Статут ЄІБ, по суті, впливає зі статей цього договору зокрема це статті 5, 126, 175, 209, 271, 287, 289 і 343; пізніші договори та протоколи, що вносять зміни до Статуту, оскільки протягом еволюції процесів європейської інтеграції до оригінального Протоколу вносилися зміни через інші договори та протоколи (наприклад, Протокол № 5 про Статут ЄІБ у консолідованих версіях договорів ЄС), які відображають розширення ЄС та зміни в його функціонуванні. Ці документи визначають правову основу діяльності ЄІБ як фінансового інституту Європейського Союзу.

Основними напрямками діяльності Європейського інвестиційного банку є фінансування проектів у сферах інфраструктури, малого та середнього бізнесу, захисту довкілля і боротьби зі зміною клімату. Банк також підтримує регіональний розвиток, інновації, освіту

та молодь, надаючи кредити, технічну допомогу і гарантії для проектів, що відповідають пріоритетам ЄС.

У сфері інвестицій багато уваги приділяється проектам з інвестицій в транспорт, енергетику та телекомунікації. Підтримка малого бізнесу та підприємців здійснюється через проекти з надання фінансування та гарантій, зокрема, через Європейський інвестиційний фонд (ЄІФ).

Фінансування екологічних проектів включає в себе інвестиції в чисту енергію, зменшення викидів та захист природних ресурсів. Фінансування проектів, спрямованих на зменшення економічних розбіжностей між регіонами стало основою роботи ЄІБ у сфері регіонального розвитку. Підтримка інноваційних проектів, а також інвестиції в освіту та програми для молоді є предметом інноваційного напрямку роботи Банку. Він також фінансує проекти у сферах сільського господарства, аквакультури, комунальних послуг тощо.

ЄІБ надає допомогу у вигляді технічних консультацій та експертизи, а також гарантій для проектів, які можуть бути ризикованими, але мають важливе значення для досягнення цілей ЄС.

Пріоритетами у роботі ЄІБ на сьогодні є: довгострокове фінансування інфраструктурних проектів (транспорт, енергетика, екологія) у межах внутрішнього ринку ЄС і за його межами [27]; та співпраця з іншими міжнародними банками (наприклад, угода між ЄІБ і ЄБРР щодо «взаємного покладення довіри» (mutual reliance) яка покращує кооперацію) [22].

Чорноморський банк торгівлі та розвитку (Black Sea Trade and Development Bank) є міжнародною фінансовою інституцією, створеною для підтримки економічного розвитку та регіональної співпраці між країнами Чорноморського регіону [7].

Установчим документом ЧБТР є Угода про заснування Чорноморського банку торгівлі та розвитку (Agreement Establishing the Black Sea Trade and Development Bank) [14], підписана 30 червня 1994 р. в Тбілісі (Грузія), засновниками Банку стали 11 країн-членів ОЧЕС: Азербайджан, Албанія, Вірменія, Болгарія, Греція, Грузія, Молдова, Румунія, Росія, Туреччина та Україна. Банк є міжнародною організацією, що діє на основі міжнародного договору як і інші РФО проаналізовані нами вище.

Угода про заснування Чорноморського банку торгівлі та розвитку набула чинності 24 січня 1997 р., і з червня 1999 р. банк розпочав свою операційну діяльність. Управління банком здійснюється Радою керуючих, Радою

директорів та Президентом. Авторизований капітал банку становить 3,45 млрд євро [17].

Основна мета та місія ЧБТР полягає у сприянні економічному процвітання та прикоренню перехідних процесів до ринкової економіки в країнах-членах, а також у підтримці регіональної співпраці.

Ключовими напрямками та інструментами діяльності Банку є наступні:

фінансування проектів через надання кредитів, кредитних ліній, гарантій та участь в акціонерному капіталі (equity participation) для проектів у державному та приватному секторах;

сприяння торгівлі через підтримку внутрішньорегіональної торгівлі, зокрема капітальними товарами, шляхом надання інструментів торговельного фінансування та гарантій для експортних операцій;

розвиток інфраструктури: фінансування модернізації енергетичного, телекомунікаційного та транспортного секторів;

підтримка малого та середнього підприємництва: надання фінансування малим та середнім підприємствам через місцеві фінансові установи-посередники;

секторальна увага: інвестування в ключові сектори, такі як сільське господарство, виробництво, фінансовий сектор, а також проекти, що сприяють сталому розвитку і пом'якшенню кліматичних змін;

регіональна співпраця, де пріоритет надається проектам, які зміцнюють економічні зв'язки та співпрацю між країнами-членами [29]. Наприклад, у прес-релізах зазначено, що банк укладає довгострокові кредитні угоди на підтримку підприємництва та торгівлі у країнах-акціонерах [18].

Банк не висуває політичних умов до свого фінансування і керується виключно економічною та фінансовою доцільністю проектів, а фінансування торгівлі та розвитку регіону здійснюється через надання кредитів місцевим банкам для підтримки малого та середнього бізнесу, розвиток логістики. Спеціалізація ЧБТР це сприяння економічній інтеграції країн-членів Чорноморського регіону задля їх сталого розвитку.

Узагальнюючи результати проведеного аналізу слід підкреслити, що установчі угоди й статuti надають розглянутим РФО міжнародно-правовий статус, гарантують незалежність, встановлюють правила діяльності. Наприклад, Угода про створення ЄБРР є багатостороннім договором, який ратифікований державами-членами. Для ЄІБ статут є невід'ємною частиною структури ЄС і має силу протоколу до

основних договорів ЄС. Це означає, що діяльність банку тісно пов'язана з політикою ЄС. Угода про заснування Чорноморського банку торгівлі та розвитку 1994 р. чітко окреслила саме регіональний характер організації, хоча географічні рамки можуть бути змінені, наприклад, ЄБРР змінює статтю 1 для розширення діяльності у Африці.

Напрями роботи організацій визначені в їх установчих документах. Наприклад, ЧБТР своєю діяльністю сприяє більш тісній інтеграції країн регіону, ЄБРР свій мандат визначив як пріоритетність роботи із країнами з перехідною до ринкової економікою, ЄІБ концентрує роботу на вирішенні проблем розвитку окремих регіонів в середині країн-членів.

Установчі документи визначають: членство, внески, управління, аудити, процедури затвердження проектів. Для банків характерні вимоги до кредитоспроможності, виконання політик відповідальності (екологічної, соціальної). Наприклад, ЄІБ-ЄБРР уклали угоду про взаємне визнання екологічних та соціальних стандартів [22].

Розвиток співробітництва України з регіональними економічними організаціями є невід'ємною складовою її інтеграції до міжнародної економічної системи та посилення політико-правових позицій на глобальній арені. Такі міжнародні фінансові інституції регіонального рівня, як Європейський банк реконструкції та розвитку, Європейський інвестиційний банк, Чорноморський банк торгівлі та розвитку, формують правові рамки для взаємодії України у сферах торгівлі, інвестицій, енергетики, транспорту та фінансів.

Україна є членом ключових РФО, зокрема членом ЄБРР з 1992 р., співпрацює з ЄІБ на підставі Рамкової угоди між Україною та ЄІБ [9] з 2007 р. та є засновником ЧБТР. На основі міжнародних договорів Україна отримує доступ до фінансування, технічної допомоги, гарантійних інструментів. Співпраця врегульовується як міждержавними угодами, так і програмними документами: меморандумами, стратегіями співпраці, угодами про проекти тощо. Процедури укладання, ратифікації, набуття чинності та застосування міжнародних договорів в Україні визначає Закон України «Про міжнародні договори України» (від 29.06.2004 № 1906-IV) [1]. Саме в рамках цього закону здійснюється ратифікація рамкових угод з міжнародними фінансовими організаціями (наприклад, ратифікація Рамкової угоди України з ЄІБ).

До бази національного законодавства, що регулює окремі аспекти співробітництва із

регіональними фінансовими організаціями слід віднести наступні документи: Закон України «Про міжнародні договори України» 2004 р. (визначає процедуру укладання та імплементації угод із регіональними організаціями); Закон України «Про засади внутрішньої і зовнішньої політики» 2010 р., зі змінами (передбачає інтеграцію України в європейський політико-правовий та економічний простір), Закон України «Про зовнішньоекономічну діяльність» 1991 р. (встановлює правові основи регулювання торгівлі з регіональними партнерами), Закон України «Про міжнародну технічну допомогу» 1999 р. (створює правові умови для залучення ресурсів ЄС, ЄБРР та інших регіональних інституцій) тощо.

Одним із ключових напрямів розвитку національного законодавства у сфері регулювання співробітництва з РФО є правова гармонізація із законодавством ЄС. Україна прийняла низку законів та підзаконних актів щодо технічних стандартів, фінансового моніторингу, конкурентної політики, захисту інвестицій та екологічних норм, що відповідають директивам ЄС. Координацію співробітництва з регіональними економічними організаціями здійснюють Міністерство економіки України (торговельні та економічні угоди); Міністерство фінансів України (фінансова співпраця з ЄБРР, ЄІБ, ЧБТР); Офіс віце-прем'єр-міністра з питань європейської та євроатлантичної інтеграції (адаптація права ЄС) та інші органи державного управління в межах своєї компетенції.

При аналізі міжнародно-правової бази співробітництва з цими організаціями слід спиратися на аналіз наступних документів. Рамкова угода між Україною та ЄІБ, що була підписана 14 червня 2005 р. і ратифікована 7 лютого 2006 р., створює правову платформу для реалізації проектів, ініціатив і процедур співпраці між сторонами [9]. Для ЄБРР та ЧБТР також діють як міжнародні договори, так і операційні угоди/меморандуми про окремі проекти; поряд з цим існують спеціальні рамкові домовленості щодо реалізації роботи певних фондів (наприклад, Chornobyl Shelter Fund у співпраці з ЄБРР [19]).

Ратифікація рамкових угод зобов'язує державні органи України адаптувати національне законодавство та створювати інституційні механізми (координаційні групи у міністерствах, міжурядові комісії) для виконання проектних зобов'язань і контролю за використанням коштів.

Установчі документи і рамкові угоди, як правило, передбачають надання банкам певних

привілеїв і імунітетів (недоторканність майна, імунітет від судового переслідування у межах виконання функцій, звільнення від оподаткування тощо). На практиці це означає, що проектні контракти, гарантії та виконання кредитних угод мають окремий правовий режим, передбачений як міжнародним, так і внутрішнім правом (положення такого роду містяться в базових документах ЄБРР, ЄІБ та ЧБТР) [16].

Банки використовують комплекс інструментів: прямі кредити державним/приватним позичальникам, кредити через фінансових посередників (банки-партнери), гарантійні програми (покриття портфеля), тристоронні механізми співфінансування з іншими банками та донорськими фондами. Установчі документи визначають рамки для таких інструментів; рамкові угоди з Україною деталізують процедури і правові наслідки. Прикладом цього можуть бути програми ЄБРР з бюджетних гарантій і портфельних гарантій на підтримку малого та середнього підприємництва в Україні [26]. Установчі документи та політики банків (операційні політики ЄБРР та ЄІБ) вимагають дотримання екологічних і соціальних стандартів, антикорупційних вимог і прозорості звітності. Для країн-партнерів це означає необхідність забезпечити відповідні правові і адміністративні заходи для реалізації проектів [16].

Офіційні дані ЄБРР свідчать про значну інвестиційну присутність в Україні, наприклад, у 2023 р. ЄБРР розгорнув рекордні для

себе інвестиції в Україні (€2,1 млрд), а в 2024 р. спостерігався більший обсяг у рекордні €2,4 млрд, що підкреслює роль банку як найбільшого інституційного інвестора у країні після 2022 р.

Ця інформація, зокрема розміщена в офіційних повідомленнях банку та урядових прес-релізах. Практично це втілюється в проєктах з енергетики, торгівлі, підтримки малого та середнього бізнесу, інфраструктури та через гарантії для страхування військових ризиків [20].

Рамкова угода 2005 р. створила правовий режим для реалізації інфраструктурних проєктів куди залучені кредитні ресурси ЄІБ [9]. Офіційні джерела підтверджують використання ЄІБ для фінансування ремонту доріг, соціальної інфраструктури і програм підтримки економічної стійкості в період кризи.

ЧБТР як регіональний банк має установчі документи 1994 р., які орієнтують його на фінансування транскордонних проєктів у держав-членах Чорноморського регіону; офіційні звіти банку і щорічні репорти ілюструють реалізацію кредитних ліній для банків-партнерів та фінансування транспортних і торговельних ініціатив [23].

Для наочності проведеного аналізу наведемо таблицю яка б подала узагальнення правових актів та ключових зобов'язань України у співробітництві зі згаданими регіональними фінансовими організаціями (див. табл.1.).

Таблиця 1. Правові акти та ключові зобов'язання України у співробітництві з ЄБРР, ЄІБ та ЧБТР
 Table 1. Legal acts and key commitments of Ukraine in cooperation with the EBRD, EIB and BSEC

Організація	Основний правовий акт	Ключові зобов'язання України
ЄБРР	Угода про створення ЄБРР (Agreement Establishing the EBRD 1990), ст. 1	виконання умов для залучення кредитів і грантів; сприяння приватизації, підтримка підприємництва; підтримання принципів демократії та ринкової економіки.
ЄІБ	Статут ЄІБ у текстах установчих договорів ЄС	використання інвестиційних програм у рамках Європейської політики сусідства; реалізація інфраструктурних і екологічних проєктів.
ЧБТР	Угода про заснування Чорноморського банку торгівлі та розвитку (Agreement Establishing the Black Sea Trade and Development Bank 1994 р.), ст. 2	співпраця у фінансуванні регіональних проєктів; розвиток торгівлі та інвестицій у Чорноморському регіоні; виконання зобов'язань як акціонера банку

Складено автором.

Серед викликів, що постають у процесі подальшого розвитку міжнародно-правової бази співробітництва України з РФО слід назвати: проблеми координації політики у цій

сфері на рівні держави, проблеми подальшої гармонізації законодавства та стандартів, удосконалення контролю за виконанням досягнутих зобов'язань. Рамкові угоди вимагають

узгоджених виконавчих механізмів (координаційні міжвідомчі структури тощо), від яких часто залежить швидкість імплементації проєктів. В Україні це вимагає чіткої координації між Мінфіном, Мінекономіки, іншими міністерствами та Верховною Радою при ратифікації міжнародних договорів. Банки висувують вимоги щодо екології, прозорості і врядування; національне право повинно забезпечити їх застосування (наприклад, у законодавстві про екологічну оцінку, державні закупівлі, фінансовий нагляд тощо). Механізми контролю та аудитів (внутрішніх і зовнішніх) повинні бути встановлені на національному рівні для забезпечення цільового використання коштів і відповідності вимогам донорів.

Україна має зосередити зусилля на уніфікації та прозорості рамкових процедур створивши єдиний державний реєстр рамкових угод і відповідальних виконавців проєктів (міністерства, агенції); далі адаптувати національне законодавство у сферах екології, закупівель і фінансового моніторингу під вимоги банків; поглиблювати співпрацю з банками у питаннях гарантій та ризик-шерінгу (інструменти, що дозволяють збільшити обсяг кредитування приватного сектору)

Регіональні фінансові організації відіграють надзвичайно важливу роль у забезпеченні фінансової стабільності, розвитку інфраструктури та модернізації української економіки. Водночас, ефективність цієї співпраці значною мірою залежить від міжнародно-правового регулювання, політичної стабільності та правової передбачуваності з боку держави. Необхідним є удосконалення нормативно-правової бази, зменшення бюрократичного навантаження та створення ефективних механізмів контролю за реалізацією проєктів РФО в Україні.

Висновки. Регіональні фінансові організації функціонують завдяки чітко визначе-

ним установчим документам: угодам, статутам, хартіям, які формують їхню правову основу, мандат і механізми дії. Аналіз установчих документів ЄБРР, ЄІБ і ЧБТР показує, що ключовими напрямками їх роботи є підтримка приватного сектору, інфраструктурного розвитку, інтеграції регіонів, модернізації економік та просування реформ.

Для України, яка є країною-операційним партнером або членом таких установ, це означає можливість брати участь у фінансуванні, реалізації проєктів та отриманні технічної допомоги. Проте важливою є відповідність установчим документам основних принципів побудови співробітництва з такими організаціями, зокрема це виконання умов членства, дотримання стандартів, участь у процедурах управління.

Міжнародно-правове забезпечення співпраці України з ЄБРР, ЄІБ і ЧБТР ґрунтується на поєднанні багатосторонніх установчих документів і національних рамкових угод. Установчі акти цих банків визначають мандат, інструменти й процедури, а українське законодавство (зокрема Закон «Про міжнародні договори України») механізми їх ратифікації й імплементації.

Офіційні дані й звіти банків підтверджують практичну вагу такої співпраці (значні інвестиції ЄБРР у 2023–2024 рр., активні програми ЄІБ і регіональні операції із розвитку регіональної торгівлі ЧБТР). Для підвищення ефективності взаємодії необхідна посиленна інституційна координація, правова гармонізація з вимогами банків і впровадження прозорих механізмів контролю.

Подальший розвиток регіональних фінансових організацій передбачає посилення спеціалізації (наприклад, зелена енергетика, цифровізація), розширення географії дії і більш тісну координацію з національними правовими системами країн-членів і партнерів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Закон України Про міжнародні договори України від 29.06.2004 № 1906-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/1906-15?utm>
2. Кобеля-Звір, М., Звір, Ю. Гранти Європейського банку реконструкції та розвитку для мікро-, малого та середнього бізнесу України. Український економічний часопис (2) 2023. С. 31–35. URL: <https://doi.org/10.32782/2786-8273/2023-2-6>
3. Консолідовані версії Договору про Європейський Союз та Договору про функціонування Європейського Союзу. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_b06#Text
4. Марцеляк О.В. Співпраця України з міжнародними фінансовими організаціями в умовах війни, глобалізації та євроінтеграції. Науковий вісник Ужгородського Національного Університету, 2025 Серія ПРАВО. Випуск 88: частина 4. С. 115-122. DOI <https://doi.org/10.24144/2307-3322.2025.88.4.17>
5. Мінфін: Прем'єр-міністр України та Президентка ЄБРР підписали угоду для фінансування екстрених закупівель газу НАК «Нафтогаз України» на 270 млн євро. URL: https://www.mof.gov.ua/uk/news/prime_minister_of_ukraine_and_ebrd_president_signed_270_million_agreement_to_finance_emergency_gas_purchases_for_naftogaz-5134
6. Офіційний сайт Європейського банку реконструкції і розвитку. URL: <http://www.ebrd.com>.

- 7.Офіційний сайт ЧБТР. URL: <https://www.bstdb.org/who-we-are/mandate-and-mission#:~:text=Mandate%20&%20Mission-,Mandate%20&%20Mission,Public%20documents>
- 8.Палінчак, М., Микуланинець, Р., Пашенко, Т.. Проблеми інвестиційної діяльності МБРР та ЄБРР в Україні. Управління змінами та інновації, 2023, (7) С. 103-106. URL: <https://doi.org/10.32782/СМІ/2023-7-15>
- 9.Рамкова угода між Україною та Європейським інвестиційним банком (2005). URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_585#Text
- 10.Резолюція № 259. Поправка до статті 1 Угоди про заснування Європейського банку реконструкції та розвитку щодо обмеженого та поступового розширення географічного охоплення операцій банку до Субсахарської Африки та Іраку. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/985_003-23
- 11.Співпраця з міжнародними фінансовими організаціями. URL: <https://bank.gov.ua/ua/about/international/financial-institutions>
- 12.Співробітництво України з Європейським банком реконструкції та розвитку. URL: https://mof.gov.ua/storage/files/%D0%84%D0%91%D0%A0%D0%A0_01_09_2025.pdf
- 13.Угоди про заснування Європейського банку реконструкції та розвитку. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_062#Text
- 14.Agreement Establishing the Black Sea Trade and Development Bank. URL: https://www.bstdb.org/Establishing_Agreement_BSTDB.pdf
- 15.Agreement establishing the EBRD (Paris, 29 May 1990). URL: https://www.cvce.eu/content/publication/2003/6/13/3aa002f8-caba-4263-85cd-afc04ed7c8a7/publishable_en.pdf?utm
- 16.Basic documents of the European Bank for Reconstruction and Development. URL: <https://www.ebrd.com/home/news-and-events/publications/institutional-documents/basic-documents.html>
- 17.Black Sea Trade and Development Bank. URL: <https://www.bstdb.org/>
- 18.BSTDB Extends New Facility to Basisbank to Drive Small and Medium Business Growth in the Country. URL: <https://bb.ge/en/for-investors/press-releases/2581-bstdb-extends-new-facility-to-basisbank-to-drive-small-and-medium-business-growth-in-the-country?utm>
- 19.Chernobyl Shelter Fund. URL: <https://www.ebrd.com/home/what-we-do/focus-areas/nuclear-safety/chernobyl-shelter-fund.html>
- 20.EBRD deploys record amount of €2.1 billion in Ukraine in 2023. URL: <https://www.ebrd.com/home/news-and-events/news/2024/ebrd-deploys-a-record-21-billion-in-ukraine-in-2023.html?utm>
- 21.EBRD shareholders take further step towards geographical expansion. URL: <https://www.ebrd.com/home/news-and-events/news/2025/ebrd-shareholders-take-further-step-towards-geographical-expansi.html?utm>
- 22.EIB signs agreement with EBRD to strengthen impact of projects around the world. URL: <https://www.eib.org/en/press/news/eib-signs-agreement-with-ebrd-to-strengthen-impact-of-projects-around-the-world?utm>
- 23.Financial management. URL: <https://www.bstdb.org/investor-relations/financial-statements>
- 24.Statute of the European Investment Bank (25 March 1957) consolidated version 1999. URL: https://www.cvce.eu/content/publication/2002/7/10/1dc7e49c-5516-47dc-b3ab-be64324553cd/publishable_en.pdf?utm
- 25.The Agreement Establishing the European Bank for Reconstruction and Development. URL: <https://www.ebrd.com/home/news-and-events/publications/institutional-documents/basic-documents.html?utm>
- 26.The EBRD in Ukraine. URL: <https://www.ebrd.com/home/what-we-do/where-we-invest/ukraine.html?utm>
- 27.The European Investment Bank. URL: <https://www.europarl.europa.eu/factsheets/en/sheet/17/eiropas-investiciju-banka?utm>
- 28.Ukraine, EBRD sign agreement to strengthen corporate governance. URL: <https://www.ukrinform.net/rubric-economy/3113985-ukraine-ebrd-sign-agreement-to-strengthen-corporate-governance.html?utm>
- 29.What we offer. URL: <https://www.bstdb.org/what-we-offer>

Стаття надійшла до редакції 02.10.2025
Стаття рекомендована до друку 20.11.2025

Переглянуто 06.11.2025.
Опубліковано 30.12.2025

V. M. SHAMRAIEV

Postgraduate Student, Department of International and European Law

E-mail: shamraev0809@gmail.com

ORCID: <https://orcid.org/0009-0000-6248-618X>

V.N. Karazin Kharkiv National University
Kharkiv, 61022, Svobody Square, 4

INTERNATIONAL REGIONAL FINANCIAL ORGANIZATIONS AND THEIR COOPERATION WITH UKRAINE

ANNOTATION. *Introduction.* Ukraine's cooperation with regional economic organizations is a key factor in the integration of states into the world economic space and strengthening its international status as one of the leading states of Central and Eastern Europe. In modern conditions of globalization and regionalization of international relations, regional organizations, such as the European Union (EU), the Organization for Democracy and Economic Development - GUAM, the Organization of the Black Sea Economic Cooperation (BSEC), as well as international financial institutions of a regional nature (EBRD, EIB, BSTDB), act as advertising partners. Ukraine. Legal support for cooperation with them is implemented at two levels: international (through international treaties, agreements and membership in relevant organizations) and national (through legislative consolidation and adaptation of norms to the Ukrainian legal space). These processes require detailed scientific analysis and development of practical recommendations to increase

their effectiveness. The presented publication is dedicated to the search for relevant ways to solve the problems of international legal support for the development of Ukraine's cooperation with regional economic organizations.

Summary of the main results of the study. In the course of the study, the author analyzed the international legal foundations of the functioning of regional financial organizations. Regional financial organizations (RFOs) are created on the basis of multilateral international agreements that are binding on the participating states. They are endowed with the status of international organizations. The most significant RFOs cooperating with Ukraine include: the European Bank for Reconstruction and Development (EBRD), the European Investment Bank (EIB), the Black Sea Bank for Trade and Development (BSDB). Ukraine's cooperation with the RFO operates on the basis of: multilateral founding treaties, bilateral agreements (for example, the Framework Agreement with the EIB), national legislation (the Law of Ukraine "On International Treaties of Ukraine"), etc.

The created legal conditions provide for: compliance with the principles of the rule of law, transparency, and the fight against corruption; granting RFOs immunities and privileges; guarantees of the proper use of financial resources. We have analyzed the main problematic issues and gaps in the international legal support of Ukraine's cooperation with the RFOs, identified the main problems and possible ways to further improve the legal support of such cooperation.

The author includes the following problematic aspects: bureaucratic barriers and low efficiency of the use of funds; insufficient harmonization of national legislation with international standards; difficulty in ensuring transparency and anti-corruption control. Among the promising areas of work to improve Ukraine's cooperation with the RFOs, the author identifies the following: intensification of cooperation within the framework of the post-war reconstruction program ("Rebuild Ukraine"); involvement of the RFOs in "green" and digital projects; creation of a single coordination body in Ukraine for interaction with international financial institutions.

Conclusion. Regional financial organizations are a number of international legal entities that form a modern system of economic governance. For Ukraine, cooperation with the EBRD, EIB and BSEC is of strategic importance, providing financial support, reconstruction and integration into the European economic space.

The international legal support of this cooperation is based on founding treaties, bilateral agreements and national legal acts. At the same time, the effectiveness of interaction depends on internal reforms, determination of legal quality and the fight against corruption. In the future, Ukraine should strengthen its legal status in relations with the Russian Federation, ensure the effective use of international resources, and expand the scope of cooperation for successful post-war reconstruction and integration with the EU.

KEYWORDS: *international law, international economic law, state, international organizations, international financial organizations, international cooperation, international economic cooperation.*

REFERENCES

1. Law of Ukraine On International Treaties of Ukraine dated 29.06.2004 № 1906-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/1906-15?utm> (in Ukrainian)
2. Kobelya-Zvir, M., Zvir, Y. Grants of the European Bank for Reconstruction and Development for micro, small and medium-sized businesses of Ukraine. Ukrainian Economic Journal (2) 2023. P. 31–35. URL: <https://doi.org/10.32782/2786-8273/2023-2-6> (in Ukrainian)
3. Consolidated versions of the Treaty on European Union and the Treaty on the Functioning of the European Union. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_b06#Text (in Ukrainian)
4. Martelyak O.V. Cooperation of Ukraine with international financial organizations in the conditions of war, globalization and European integration. Scientific Bulletin of Uzhhorod National University, 2025 Series LAW. Issue 88: part 4. P. 115-122. DOI <https://doi.org/10.24144/2307-3322.2025.88.4.17> (in Ukrainian)
5. Ministry of Finance: The Prime Minister of Ukraine and the President of the EBRD signed an agreement to finance emergency gas purchases by Naftogaz of Ukraine for 270 million euros. URL: https://www.mof.gov.ua/uk/news/prime_minister_of_ukraine_and_ebrd_president_signed_270_million_agreement_to_finance_emergency_gas_purchases_for_naftogaz-5134 (in Ukrainian)
6. Official website of the European Bank for Reconstruction and Development. URL: <http://www.ebrd.com>. (in Ukrainian)
7. Official website of the Black Sea Trade and Development Fund. URL: <https://www.bstdb.org/who-we-are/mandate-and-mission#:~:text=Mandate%20&%20Mission-,Mandate%20&%20Mission,Public%20documents> (in Ukrainian)
8. Palinchak, M., Mykulanyets, R., Pashchenko, T.. Problems of investment activities of the IBRD and EBRD in Ukraine. Change Management and Innovation, 2023, (7) pp. 103-106. URL: <https://doi.org/10.32782/CMI/2023-7-15> (in Ukrainian)
9. Framework Agreement between Ukraine and the European Investment Bank (2005). URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_585#Text (in Ukrainian)
10. Resolution No. 259. Amendment to Article 1 of the Agreement Establishing the European Bank for Reconstruction and Development concerning the limited and gradual expansion of the geographical scope of the Bank's operations to Sub-Saharan Africa and Iraq. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/985_003-23 (in Ukrainian)
11. Cooperation with international financial organizations. URL: <https://bank.gov.ua/ua/about/international/financial-institutions> (in Ukrainian)
12. Ukraine's cooperation with the European Bank for Reconstruction and Development. URL: https://mof.gov.ua/storage/files/%D0%84%D0%91%D0%A0%D0%A0_01_09_2025.pdf (in Ukrainian)
13. Agreement establishing the European Bank for Reconstruction and Development. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_062#Text (in Ukrainian)
14. Agreement Establishing the Black Sea Trade and Development Bank. URL: https://www.bstdb.org/Establishing_Agreement_BSTDB.pdf

15. Agreement establishing the EBRD (Paris, 29 May 1990). URL: https://www.cvce.eu/content/publication/2003/6/13/3aa002f8-caba-4263-85cd-afc04ed7c8a7/publishable_en.pdf?utm
16. Basic documents of the European Bank for Reconstruction and Development. URL: <https://www.ebrd.com/home/news-and-events/publications/institutional-documents/basic-documents.html>
17. Black Sea Trade and Development Bank. URL: <https://www.bstdb.org/>
18. BSTDB Extends New Facility to Basisbank to Drive Small and Medium Business Growth in the Country. URL: <https://bb.ge/en/for-investors/press-releases/2581-bstdb-extends-new-facility-to-basisbank-to-drive-small-and-medium-business-growth-in-the-country?utm>
19. Chernobyl Shelter Fund. URL: <https://www.ebrd.com/home/what-we-do/focus-areas/nuclear-safety/chernobyl-shelter-fund.html>
20. EBRD deploys record amount of €2.1 billion in Ukraine in 2023. URL: <https://www.ebrd.com/home/news-and-events/news/2024/ebrd-deploys-a-record-21-billion-in-ukraine-in-2023.html?utm>
21. EBRD shareholders take further step towards geographical expansion. URL: <https://www.ebrd.com/home/news-and-events/news/2025/ebrd-shareholders-take-further-step-towards-geographical-expansi.html?utm>
22. EIB signs agreement with EBRD to strengthen impact of projects around the world. URL: <https://www.eib.org/en/press/news/eib-signs-agreement-with-ebrd-to-strengthen-impact-of-projects-around-the-world?utm>
23. Financial management. URL: <https://www.bstdb.org/investor-relations/financial-statements>
24. Statute of the European Investment Bank (25 March 1957) consolidated version 1999. URL: https://www.cvce.eu/content/publication/2002/7/10/1dc7e49c-5516-47dc-b3ab-be64324553cd/publishable_en.pdf?utm
25. The Agreement Establishing the European Bank for Reconstruction and Development. URL: <https://www.ebrd.com/home/news-and-events/publications/institutional-documents/basic-documents.html?utm>
26. The EBRD in Ukraine. URL: <https://www.ebrd.com/home/what-we-do/where-we-invest/ukraine.html?utm>
27. The European Investment Bank. URL: <https://www.europarl.europa.eu/factsheets/en/sheet/17/eiropas-investiciju-banka?utm>
28. Ukraine, EBRD sign agreement to strengthen corporate governance. URL: <https://www.ukrinform.net/rubric-economy/3113985-ukraine-ebrd-sign-agreement-to-strengthen-corporate-governance.html?utm>
29. What we offer. URL: <https://www.bstdb.org/what-we-offer>

The article was received by the editors 02.10.2025
The article is recommended for printing 20.11.2025

The article was revised 06.11.2025
This article published 30.12.2025